

Pædagogisk læreplan for Fuglekilden Naturbørnehave og Vuggestue

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver de pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.
Læreplanen indgår samtidig i det lovpligtige tilsyn som et vigtigt supplement til Kvalitetsaftalen - og er her suppleret med vigtige kommunale politikker og strategier.

Forord

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for personalets pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbuddet. Legen er grundlæggende for børnenes trivsel, udvikling og læring. Børneperspektivet er tydeligt i den pædagogiske praksis og forældre og dagtilbud samarbejder om barnets/børnenes udvikling og læring. Læreplanen er et levende dokument, som beskriver pædagogiske overvejelser og refleksioner i relation til de intentioner, mål og krav som fremgår af Dagtilbudsloven.

Læreplanen bygger på Børne- og Undervisningsministeriets "Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold" samt "Skabelon til pædagogisk læreplan".

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan. Den konkrete læreplan angiver en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til den aktuelle børnegruppe.

Denne rapport er suppleret med politikker og strategier, som er gældende for dagtilbud i Assens Kommune. Det er intentionen, at vi ved denne sammenhæng bidrager til at forenkle alle de krav og indsatses, der skal efterleves i et dagtilbud. Læreplanen udgør fremadrettet den pædagogiske del af kvalitetsaftalen for dagtilbud i Assens Kommune, i forbindelse med det lovpligtige tilsyn. Læreplanen suppleres med en Kvalitetsaftale som tidligere nævnt.

I læreplanen er indskrevet følgende politikker og strategier:

- Med vilje og hjerte - Vision 2030
- Børne- og Ungepolitik (Ny på vej i 2020)
- Sundhedspolitikken
- Assensmodellen
- Sprogvurdering af alle 3-årige børn

Vi håber, du som læser får indsigt og inspiration om pædagogisk praksis i vores dagtilbud
– rigtig god læselyst!

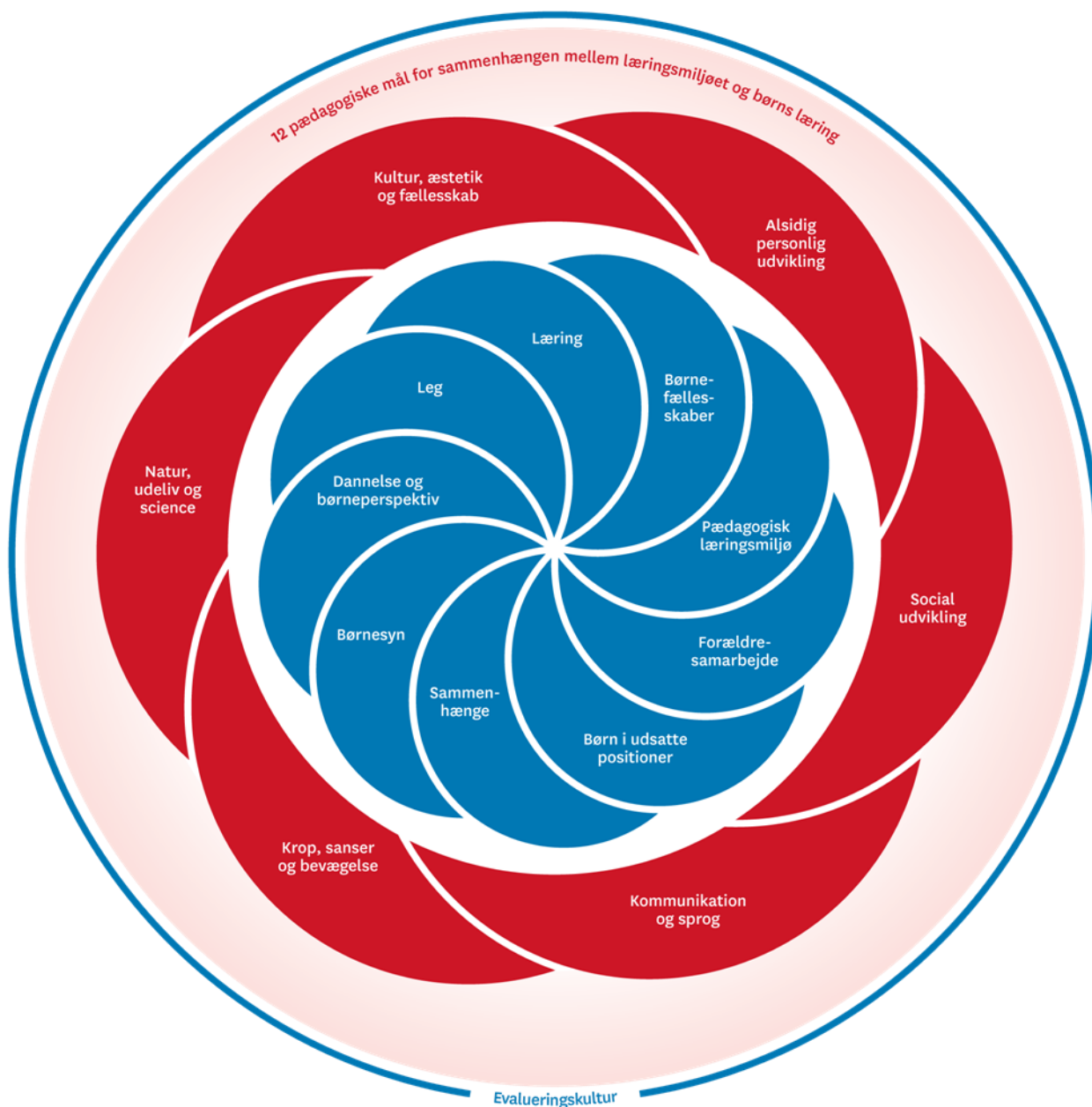
Venlig hilsen

Esben Krægpøth
Vicedirektør

Indhold

Forord	2
Læreplansblomsten er rammen for vores arbejde med den pædagogiske læreplan.	4
Kort præsentation	5
Pædagogisk grundlag.....	6
Assens Kommune - Vision 2030 – med vilje og hjerte	6
Børne- og ungepolitik.....	7
Sundhedspolitik	7
Assens Modellen	8
Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	9
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	17
Inddragelse af lokalsamfundet.....	17
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	18
De seks læreplanstemaer.....	19
Alsidig personlig udvikling	20
Social udvikling.....	21
Kommunikation og sprog.....	22
Krop, sanser og bevægelse.....	23
Natur, udeliv og science	25
Kultur, æstetik og fællesskab	27
Evalueringskultur	28
Evalueringskultur i Assens Kommune	28
Dokumentation og evalueringspraksis.....	29

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan.

Denne blomst beskriver visuelt den nye dagtilbudslov – både det fælles pædagogiske grundlag og læreplanerne.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.](#)

Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der løbende til publikationen.

Kort præsentation

Dagtilbud: Fuglekilden Naturbørnehave og Vuggestue

Børnehuse: 1

Antal dagplejere: 0

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Fuglekilden Naturbørnehave og Vuggestue er *dagtilbudsdelen* i Landsbyordningen i Verringe.

Skole og dagtilbud er under én og samme enhed og skaber en rød tråd og en naturlig overgang og sammenhæng i børnenes liv, fra de starter i vuggestuen, til de forlader skolen efter 6. klasse. I løbet af året arrangeres der landsbyordningsdage, hvor alle, både skoleelever og Fuglekildebørn, deltager på tværs om fælles projekter.

Der er gennemsnitligt 45 børn i Fuglekilden, hvoraf de 12 pladser er forbeholdt vuggestuen. Vi holder til i et ældre renoveret hus, som har sjæl og historie. Vuggestue og børnehave ligger dør om dør i vores store rummelige hus.

Vuggestue og børnehave har deres egne legepladser, som er indrettede, så de inspirerer og opfylder alle børns forskellige interesser og udviklingsniveauer. Vi skaber en hverdag, som er sjov, inspirerende og meningsfuld for børnene.

Ud over vores traditionelle legepladser kommer det, at vi er en naturinstitution til udtryk ved, at de indeholder hytter, naturhegn, pilehytter, kælkebakker, motorikbane, nøddeskov, frugtlund, overdækkede sandkasser. m.m. Der er ikke sparet på naturen, og derfor lægger vi vægt på at bruge uderummet størstedelen af dagen, da vi her kan opfylde alle børns behov, for både stille fordybende lege og vilde motoriske udfordringer.

Vi bevæger os også uden for Fuglekilden. Bl.a. kører vi ture på ladcyklen og får naturoplevelser i nærområdet.

Der er et stort sammenhold blandt borgerne i Verringe, som træder tydeligt frem i vores samarbejde med forældrene. De er engagerede i Fuglekilden og i hinanden og er aktive i det lille lokale samfund, som bl.a. har en aktiv og populær fodboldklub, gymnastikforening, borgerforening og spejderkorps m.m. Alt dette bidrager positivt ift. sammenhængskraften i landsbyen, hvor de drager omsorg for hinanden.

Her finder I links til andre relevante oplysninger på vores hjemmeside <https://verninge-skole.assens.dk/boernehave>

Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag."

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i *alle* dagtilbud i Danmark."

"De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter, udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv."

"Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag *skal* være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud. "

"Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre. "

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Assens Kommune - Vision 2030 – med vilje og hjerte

I det følgende præsenteres vision, politikker m.m. fra Assens Kommune, som har betydning for den pædagogiske læreplan, og for det arbejde der pågår i dagtilbuddene.

Visionen har et afsnit, der hedder: Vores børn og unge lykkes.

"Vores børn og unge er vores fremtid. Vi giver dem de bedste forudsætninger for at leve et godt liv med et stærkt selvværd. Vi følger børnene fra deres første skridt og hjælper dem på vej til sunde vaner og et aktivt hverdagsliv med bevægelse, sport og fællesskaber.

Det fortsætter i dagplejen, daginstitutioner og skoler, hvor børn og unge har rammer til at være kreative, til at lege, lære og danne venskaber og relationer.

Børn og unge udvikler sig både fagligt, personligt og socialt på vejen mod et voksenliv, hvor de trives og forsørger sig selv. Vores ungdomsuddannelser, lære- og arbejdspladser hjælper til.

Vores skoler, uddannelsessteder, virksomheder og kulturinstitutioner arbejder tæt sammen og inspirerer vores børn og unge, så de udnytter deres fulde potentiale. Både dem der selv kan og vil, og dem der skal have ekstra hjælp til at finde netop deres vej.

I 2030 er alle unge i uddannelse eller arbejde.”

Denne vision forudsætter, at dagtilbud i Assens Kommune tilbyder høj kvalitet, der understøtter alle børns generelle trivsel, udvikling, læring og dannelse jf. den nye Dagtilbudslovs formål.

Børne- og ungepolitik

” Et godt børneliv- *altid* et fælles ansvar”

Alle børn har ret til omsorg og anerkendelse.

Alle børn skal kunne træffe gode og sunde valg for sig selv, så de bliver i stand til at mestre livet og udvikle ansvarlighed for sig selv og fællesskabet.

Alle børn skal som udgangspunkt have adgang til samfundets almene tilbud, hvor de indgår i fællesskaber, der udfordrer og støtter en udvikling af deres personlige, sociale og faglige kompetencer og tilgodeser særlige behov.”

Denne politik danner rammen for alle børn – også børn med særlige behov eller i udsatte positioner.

Den er under revision og Assens Kommune barsler med en ny børne- og ungepolitik i sommeren 2020. Politikken bygger ligeledes oven på indhold og kvalitet i kommunale og private dagtilbud.

Læs mere her:

[Assens Kommunes børne- og ungepolitik](#)

Bemærk- ny Børne og Ungepolitik forventes i efteråret 2020

Sundhedspolitik

Byrådet ønsker, at Assens Kommune skal være en sund kommune både fysisk og mentalt – og det gælder både de helt små, unge og ældre. Et af pejlemærkerne i politikken hedder:

En sund start på livet.

AMBITION:

” VI REDUCERER ULIGHED OG SKABER MØNSTERBRYDERE, OG I DE FØRSTE 1000 DAGE AF ET BARN'S LIV SÆTTES DER SÆRLIGT FOKUS PÅ DET VI VED, DER FREMMER TRIVSEL, UDVIKLING OG LÆRING. I ASSENS KOMMUNE ER VI FORPLIGTET TIL TYDELIG FORVENTNINGSADFØLGENDE MED ISÆR FORÆLDRE SAMT ANDRE AKTØRER OMKRING DET ENKELTE BARN, SÅ VI TAGER ET FÆLLES ANSVAR FOR ALLE BØRNS SUNDHED”.

Sundhedspolitikken retter sig bl.a. mod forældre og hele 0-6-års området og matcher fint ambitionerne med fælles pædagogisk grundlag og læreplaner i den nye Dagtilbudslov. Vi ved, at en sund start på livet har en livsvarig positiv betydning, og særligt de første 1000 dage af et barns liv har stor betydning for resten af barnets opvækst.

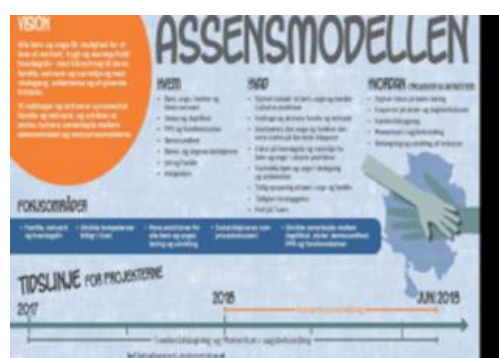
Læs mere under læreplanstemaet: Krop, sanser og bevægelse

Find politikken her: [Assens Kommunes sundhedspolitik](#)

Assens Modellen

En tidligere indsats for børn og unge, som bygger på en helhedsorienteret tværfaglig indsats på baggrund af tidlig opsporing.

Vision: Alle børn og unge får mulighed for at leve et normalt, trygt og meningsfuldt hverdagsliv – med tilknytning til deres familie, netværk og nærmiljø og med skolegang, uddannelse og et givende fritidsliv. Vi inddrager og aktiverer systematisk familie og netværk og udvikler et endnu tættere samarbejde mellem almenområdet og ressourceområderne.

Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder vi os til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og Børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn

Vi har fokus på at skabe et læringsmiljø, hvor nærvær og tryghed prioriteres. Vi justerer os følelsesmæssigt efter barnet og er opmærksomme på, hvor barnet er lige nu.

Vi møder barnet med et syn på, at det kan – vi tror på det. F.eks. når barnet i vuggestuen skal kravle op på puslebordet, men bliver usikker. Så signalerer de voksne, at ”jeg tror på dig”. Vi guider barnet og viser, at vi anerkender det.

Vi værner om barnets initiativer i respekt for legen i læringsmiljøet – frem for at afbryde den. Vi er opmærksomme på, at børn udvikler sig i forskelligt tempo. Vi anerkender alle børns følelser f.eks., når barnet er ked af det, vred, glad m.m. Vi hjælper barnet med at sætte ord på følelser – også selvom vi ikke altid ved, hvorfor barnet har det sådan.

Dannelse og børneperspektiv

Barnets dannelsesproces sker hele dagen, da der opstår mange situationer i det sociale fællesskab, hvor børnene skal træffe beslutninger om, hvad der er rigtigt og forkert i forskellige sammenhænge. Barnet arbejder med elementet dannelse i situationer som: aflevering, måltider, i den frie leg og ved planlagte aktiviteter. F.eks. sker der en dannelsesproces under måltidet, hvor dialogen er grundlaget for nysgerrighed, spørgsmål og forundring både hos barnet og den voksne. Dialogen i sig selv er en del af en demokratisk dannelse. Jeg taler- du taler, og barnet oplever at blive set og hørt. Spørgsmål og svar om livets store og små spørgsmål kan finde sted og udvikles i små grupper om bordet. Ved at deltage aktivt, prøve sig selv af og få respons i samspillet med andre, danner barnet et billede af ”hvem er jeg alene?” og ”hvem er jeg, sammen med andre?”.

Vi giver i dagligdagens situationer plads til, at det enkelte barn bliver anerkendt. F.eks. i samlingsstunden, hvor vi har fokus på, at barnet udvikler følelsen af selv- og medbestemmelse, når barnet er medbestemmende i f.eks. sangvalg. Børnene er medskabere i egen læring og udvikling. Børnene spejler sig i de voksnes handlinger og får hjælp til at lære, hvordan vi regulerer os og, hvordan vi er i mødet med andre mennesker, når vi f.eks. er på ture ud af huset.

Leg

Legen har værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Vi vægter, at der skabes plads til børnenes spontane og selvorganiserede leg samt det pædagogiske personales rammesatte leg. De voksne understøtter legen ved at iagttage børnenes leg, deltage i og samtidig have en opmærksomhed på det enkelte barns trivsel i legen. Vi har fokus på legen, da det bl.a. er i legen børnene lærer. Legen viser desuden, hvad børnene er optagede af her og nu.

De voksne er tæt på legen, så de kan hjælpe børnene videre, hvis der er brug for det. Vi er opmærksomme på ikke at ødelægge en leg, dvs. vi voksne går enten ved siden af eller bag ved børnene. Vi er bevidste om, hvornår vi skal være en aktiv del af legen, hvor der er behov for guidning, og hvornår vi skal trække os, så børnene kan lege uforstyrret. De voksne er rollemodeller og sætter lege i gang, som børnene selv kan bygge videre på og lade sig inspirere af.

Vi arbejder med læringsmiljøet på en måde, så det er de fysiske områder, der inviterer til leg. Vi skaber rum til, at alle kan deltage i legen. Vi indretter rummene, ude såvel som inde, så de giver mulighed for forskellige lege, f.eks. eksperimenterende lege, stille lege, vilde lege, udfordrende lege, rollelege, konstruktionslege ol. Der er plads til alsidige lege – bl.a. har de voksne en opmærksomhed på, at børnene har mulighed for at komme både op og ned i arousal. Rummet bruges som inspiration i forskellig leg og er altid i forandring. Rummet følger barnets intention og niveau. Vi har fleksible møbler, så vi nemt kan ændre rummet, alt efter den aktuelle børnegruppe. Det gør vi, for at børnene kan bruge deres fantasi og skabe nye kreative lege.

Der arbejdes ugentligt i mindre grupper, hvilket giver plads til, at de jævnaldrende kan lege sammen. I de mindre grupper har vi bl.a. fokus på sansemotoriske lege, der understøtter udviklingen. F.eks. bruger vi materialet "Hoppeline", som er et sundhedsfremmende projekt målrettet dagtilbud for børn i alderen 1½-6 år. Målet er at styrke børnenes positive oplevelser med bevægelse og sansemotorik gennem leg i et fantasifuldt univers, der samtidig styrker børnefællesskabet. Derudover bliver de præsenteret for forskellige temaer, som understøtter den alsidige personlige udvikling f.eks. noget om miljøhensyn, mobning osv.

Læring

Relationerne mellem børn og voksne er af stor betydning for børnenes læring. At øve sig, er en del af læreprocessen. Den voksne understøtter barnets refleksion over egen læring, og viser barnet, at det er vigtigt, at turde fumle og fejle.

Hele dagen er et stort læringsrum – både sammen med voksne og sammen med andre børn. Den voksne er bevidst om, at der er læring i alt. Barnet inddrages i daglige rutiner, aktiviteter og gøremål, som understøtter børns brede læring, herunder deres nysgerrighed, gåpåmod og selvværd. Dette giver grobund for tryk i hverdagen.

Der skabes inspirerende læringsmiljøer, der understøtter barnets egen nysgerrighed og undersøgende tilgang. De voksne følger deres spor og bygger videre på det ved at være nysgerrige sammen med barnet, og lytte til dets oplevelse af, hvad der er sjovt og interessant, så det er børnenes frie tolkning, fantasi og oplevelse, der kommer til udtryk.

Vi skaber et trygt læringsmiljø med synlige voksne, der har tydelige roller. Vi placerer os hele dagen så børnene ved, hvor de kan søge hjælp, og derved sikrer vi den tætte relation. Vores faste rutiner gør, at vi skaber forudsigelighed og struktur i en tryk hverdag, så man tør prøve nye ting.

Børnfællesskaber

Børnene leger på tværs af grupperne og har mulighed for at skabe mange relationer. Vi inspirerer til fælles lege f.eks. ved at starte en leg sammen med børnene og trække os, når vi mærker, alle er med.

Vi arbejder bevidst inkluderende, så alle børn hver dag mærker at være en del af fællesskabet. F.eks. arbejder vi i små voksenorganiserede grupper for at styrke relationerne børnene imellem.

Vi værner også om børnenes selvvalgte legefællesskaber, som udvikler deres relationer på tværs af alder og interesser. Vi lærer børnene at hjælpe hinanden og drage omsorg for hinanden.

Vi er bevidste om vores position i forhold til at gå foran, bagved og ved siden af barnet i hverdagens aktiviteter. Har vi et barn, som vi oplever ikke er en del af fællesskabet, hjælper vi barnet ind i legen og giver barnet strategier til, hvordan det kommer ind i fællesskabet samt lærer, hvordan vi rummer hinandens forskelligheder.

Hvordan lykkes vi med at anvende legen som et potentiale i forhold til børnenes udvikling og læring?

Vi arbejder bevidst med udvikling, leg og læring. Vi indsamler data f.eks. ved hjælp af læringshistorier om børnenes leg, som bliver analyseret og evalueret med afsæt i Blomsten på stuemøde hver 14. dag.

De voksnes engagement og pædagogiske indsigt, i forhold til det enkelte barn og børnegruppen, kvalificerer og fremmer børnenes udbytte af både den rutinemæssige aktivitet, den voksen-initierede leg og den børne-initierede leg.

Vi ser en markant udvikling og læring hos børnene, når vi arbejder med forskellige indsatsområder f.eks. "Den gode tone – tal ordentligt" og/eller, når vi arbejder med temaer fra årshjulet f.eks. "KRIBLE – KRABLE" hvor vi undersøger, eksperimenterer og bruger vores sanser i naturen.

Pædagogisk læringsmiljø

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Fuglekildens dagligdag skaber vi fleksible læringsmiljøer, som kan justeres i forhold til den aktuelle børnegruppe. Både inde og ude indretter vi os efter, hvordan vi ser vores børnegruppes leg.

Det er vigtigt for os at tilbyde børnene et miljø, hvor der er mulighed for at modtage læring hele dagen – både sammen med og uden voksne.

Legetøj og materialer er tilgængelige og i børnehøjde. Der skabes små kroge til den uforstyrrede leg samt mulighed for at tumle og udfordre motorikken.

Vi har læringsmaterialer f.eks. tal, bogstaver, piktogrammer, babytegn, landkort m.m., og vi har børnenes egne kreationer f.eks. vindspil, drømmefangere, tegninger og billeder på væggene både inde og ude.

Undersøgeles, evaluering og læring af en rutinesituation med afsæt i Blomsten.

Børnegruppe: 3 år og frem til skolestart. Læringsmiljø: Rutine – Garderoben.

Eksempler taget ud af observationer og evalueringer ved hjælp af "Blomsten" på stuemøder hver 14. dag.

Alsidig personlig udvikling:

- At øve sig og komme til at mestre.
- At blive selvhjulpne med at tage tøj og fodtøj af og på.
- Børnene kan efter forholdene være med til at bestemme, hvad de vil have på f.eks. vanter, hvis vejret er til det.
- De bliver hørt.
- Venter på tur (med voksehjælp)
- Børnene har deres egne rum til deres ting.
- Der er et billede af dem selv, som viser de andre børn, at det er deres private sted.

Social udvikling:

- At hjælpe hinanden med at tage tøj og fodtøj af og på.
- Børnene aftaler ofte med hvem, hvad og hvor de skal lege om lidt på legepladsen, mens de tager tøj på.
- De venter på hinanden.
- Konflikt håndtering, idet børnene er tætte sammen og kommer til at skubbe til hinanden og hinandens ting.

Kommunikation og sprog:

- Vi taler om, hvad vi skal have på og hvorfor.
- Vi sætter ord på, hvad ting hedder f.eks. lynlås.
- Børnene taler om forskellige emner f.eks. legeaftaler, dagens aktiviteter ol.
- Vi snakker om forholdsord.

Motorik, sanser og bevægelse:

- Motorisk udfordring at tage tøj af og på. Huer, der vender forkert, bukseben, der krøller.
- Sansemotorisk – blød, våd, kradser, vender tøj og sko rigtigt.

Natur, udeliv og science:

- Vi snakker om vejret og mærker efter.
- Eksperimenterer med sko og tøj, der vender forkert, eller stikker fødderne i ærmerne i flyverdragten.
- Samler ting i lommerne f.eks. tunge sten, blomster ol.

Kultur, æstetik og fællesskab:

- Garderobeskabe, der er ens med kasser til opbevaring, der ser pænt ud og skaber orden.
- Garderoben er præget af vores kultur; vi er ude det meste af dagen og har tøj med til det.
- Der er billeder af børnene på deres pladser, så de selv kan finde deres plads og selv kan gå i gang med påklædning. Det understøtter vores kultur.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med særligt fokus på den voksnes rolle:

- Det er særligt vigtigt, at de voksne giver sig tid til at børnene øver sig i at tage tøj på selv.
- Vi voksne sidder roligt og er tilgængelige i børnehøjde.
- Vi voksne har en rolig stemmeføring og lytter til spørgsmål, stiller evt. modspørgsmål i stedet for at give svaret. F.eks.: Hvad skal vi have på? Hvordan er vejret i dag? Hvad skal man så have på?

Undersøges, evaluering og læring af en vokseninitieret aktivitet med afsæt i Blomsten.

Børnegruppe: 0 – 2 år. Læringsmiljø: Vokseninitieret – Jul.

Eksempler taget ud af observationer og evalueringer ved hjælp af ”Blomsten” på stuemøder hver 14. dag.

Alsidig personlig udvikling:

- Vi justerer os i forhold til barnet og følger dets initiativ, da vi er opmærksomme på, at julen er en ”anderledes tid”.
- De øver sig i at mestre at blive selvhjulpne - holde på pensler, kravle op på stol ol.

Social udvikling:

- Børnene oplever sig selv som en del af et fællesskab i gruppen og i hele huset.
- Vi deles om tingene og tager ikke limstiften fra hinanden.
- Vi venter på tur.
- Vi er opmærksomme på hinandens følelser og grænser og viser omsorg.

Kommunikation og sprog:

- Vi snakker meget om jul, og hvad, der hører dertil f.eks. nisser, julemand.
- Vi synger julesange, fagte sange, og nogle sange er visualiserede.
- Vi lytter til børnenes fantasi og snakker om det magiske univers, som nogen børn oplever.
- Forholdsord – nisserne er på loftet, gaverne er under træet.
- Lærer nye ord – nisse – hjerte – jul .....

Krop, sanser og bevægelse:

- Vi gør børnene opmærksomme på forskellige dufte, der minder om jul f.eks. gran, appelsiner ol.
- Vi leger forskellige bevægelseslege f.eks. ”Der bor en lille nisse mand”, ”På loftet sidder nissen”.
- Vi bager julekager og udfordrer smags- og lugtesans.
- Finmotorikken styrkes i de kreative aktiviteter.

Natur, udeliv og science:

- Der er et juletræ inde på legepladsen.
- Vi samler naturmaterialer til julepynt og dekorationer.
- Vi tager på ture ud af huset og samler materialer.
- Vi eksperimenterer med forskellige materialer.

Kultur, æstetik og fællesskab:

- Vi dyrker traditioner omkring jul og julehygge. F.eks. laver vi julegaver, synger julesange, laver julepynt, leger julelege, ser luciaoptog, deltager i julegudstjeneste m.m.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med særligt fokus på den voksnes rolle:

- Vi er opmærksomme på at skabe en december måned med masser af nærvær og rolige stunder.
- Vi sørger for forudsigelighed og trygge rammer i forbindelse med julens traditioner.
- Vi dyrker gentagelser og genkendelighed.

Undersøges, evaluering og læring af en børneinitieret aktivitet med afsæt i Blomsten.

Børnegruppe: 3 år og frem til skolestart. Læringsmiljø: Børneinitieret – Sandleg.

Eksempler taget ud af observationer og evalueringer ved hjælp af "Blomsten" på stuemøder hver 14. dag.

Alsidig personlig udvikling:

- Udenfor er der "højere til loftet", derfor er der gode muligheder for, at hvert enkelt barn kan finde et sted at fordybe sig.
- Er legen med gravkøen for larmende og vild, har barnet mulighed for at være et andet sted på legepladsen med sin sandleg.
- Der er adgang til at udforske mange forskellige materialer.
- Udemiljøet giver ro, lys og luft, som har en beroligende effekt og giver mere plads til det enkelte barn.

Social udvikling:

- Børnene støtter hinanden i at afprøve noget nyt og er nysgerrige på hinandens projekter.
- Deles om projekter f.eks. hente vand.
- Bruger hinandens ressourcer, og der er mange roller i legen.
- De er kreative i legen.

Kommunikation og sprog:

- Børnene snakker om, hvad de laver, hvad de har brug for til legen, hvad de andre skal hente, og hvem der skal grave, og hvem der skal køre med vogne osv.

Krop, sanser og bevægelse:

- Børnene bruger muskler, løfter, graver, mærker på konsistensen af mudder, balancerer med vand i trillebør.
- Noget er tungt, andet er let.
- Sanser vejret f.eks. kulde, regn, blæst, sol, varme.

Natur, udeliv og science:

- Forskel på si-sand og vådt sand.
- Forskellen på vand fra vandpytter og vandhanen.
- Nysgerrige på mudder og is.
- Eksperimenterer med at lave kanaler i sand og jord.
- Vandet opfører sig forskelligt.
- Nogle ting kan flyde andre kan synke.

Kultur, æstetik og fællesskab:

- Sandkager pyntes med kogler og sten, og der holdes fødselsdagsfest.
- Bygger sandslotte, kanaler og andet sammen.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med særligt fokus på den voksnes rolle:

- Vi voksne har overblik over legen og børnene, så vi kan støtte dem rettidigt og hjælpe dem videre i f.eks. konfliktsituationer.
- Vi voksne udvider legen f.eks. ved at hente vand og stille forskellige materialer til rådighed.

Samarbejde med forældre om børns læring

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Hvordan involverer vi konkret forældrene i børnenes udviklings- og læringsbehov?

Gennem dialog i hverdagen, samt fastlagte forældresamtaler, som starter i vuggestuen til barnet går ud af børnehaven, arbejder vi på at opbygge et godt og tillidsfuldt forældresamarbejde.

Vi signalerer, at børnene er forældrenes ansvar, og at forældrene er de vigtigste informanter om barnets trivsel og læring, og at personalet har et faglig medansvar for barnet.

De voksne er tilgængelige, og vi tager imod forældre, ligesom vi tager imod børnene. Vi inddrager forældrene i børnenes læring, f.eks. ved at aftale fælles fokuspunkter ift. barnets udvikling – som der arbejdes med, både i hjemmet og i Fuglekilden, i en aftalt periode. Vi benytter arbejdsredskaber som Hjernen og hjerte, TRAS og TRASMO samt Vækstmodellen.

De voksne er opmærksomme på at kontakte forældrene f.eks. ved afhentning og fortælle, hvad de har lagt mærke til i forhold til barnets udvikling. Det kan være, at barnet har lært at hoppe på ét ben, eller har haft succes med at komme i leg med flere forskellige børn ol. Vi snakker med forældrene og guider dem til, hvordan de kan støtte op omkring barnets udvikling.

Vi forventer, at forældrene læser opslag og nyhedsbreve m.m. på Aula og, at de interesserer sig for, hvad der sker i Fuglekilden.

Forældrerådet er medarrangør af sociale arrangementer som f.eks. sommerfest, fællesspisning, julehygge, arbejdsledage m.m., hvor vi benytter os af forældrenes forskellige kompetencer.

Børn i udsatte positioner

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi har fokus på, at hvert enkelt barn skal være en del af fællesskabet. Vi laver handleplaner ud fra Vækstmodellen, Hjernen og hjerte, TRAS og TRASMO og fokuserer på de ressourcer, barnet har. Vi arbejder i et anerkendende, ressourceorienteret og inkluderende perspektiv (ICDP). Vi bruger "Tidlig opsporing" som et redskab til at få øje på børn og forældre i udsatte positioner og kan sætte tidligt ind ift. at understøtte barnets udvikling.

Barnets dag er forudsigelig og illustreret af f.eks. piktogrammer, babytegn ol. Hverdagen er genkendelig med rytmer og rutiner, som er trygge og forståelige. F.eks. faste spisepladser. Barnet skal, i nogle tilfælde, kunne være med på egne præmisser. Vi ser intentionen bag barnets handlinger og agerer derefter.

Det udsatte barns fysiske tilstand, forsøger vi i nogle tilfælde afhjulpet af redskaber som kugle- pude eller dyne, luftpude, bide hammer/smykker, massage, ol.

Små grupper, der er tilrettelagt, så det udsatte barn har det bedste udgangspunkt for det bedste læringsmiljø. Læringsmiljøet skal indrettes, så barnet har mulighed for at trives. Barnet rummes og er en del af fællesskabet.

Vi vægter forældresamarbejdet højt og er i dialog med forældrene. Vi har mulighed for at inddrage kompetenceteamet i PPR, hvor vi kan søge viden og vejledning, når vi har brug for det i forhold til at skabe det bedste læringsmiljø for barnet.

Vi tilbyder råd og vejledning fra et ekspertpanel bestående af: sundhedsplejeske, socialrådgiver, psykolog og talepædagog (Forposter) til forældrene og medarbejdere en gang om måneden, i Fuglekilden.

I Assens Kommune er der igennem en årrække arbejdet med - og udviklet Assens Modellen, Forposter m.m.

Hvordan oplever vi, at dette arbejde understøtter børn og familier og vores pædagogiske arbejde i hverdagen?

Vi har gode erfaringer med samarbejdet mellem Forposter, forældre og medarbejdere. Alle profiterer af samarbejdet og kan bruge den faglige sparring fra eksperterne i deres hverdag.

Forældre har givet udtryk for, at de føler sig godt hjulpet i kritiske og fastlåste situationer.

Som medarbejdere oplever vi, at forposterne giver os redskaber til at tage hånd om dilemmaerne tidligt i forløbet.

Hvordan er den forebyggende effekt?

Vi oplever, at forældrene bliver hjulpet til at kunne imødekomme deres barns behov med en større selvtillid og sikkerhed. Nogle forældre har f.eks. svært ved at sætte grænser og se barnets behov for, at den voksne skal tage styringen og ansvaret.

Det er bl.a. noget af det, som Forposterne har arbejdet med, som har medvirket til, at forældrene føler, at de er lykkedes i højere grad end tidligere, at konflikterne med barnet er minimeret og at deres barns reaktion er helt, som den skal være.

Medarbejderne har glæde af den tværfaglige sparring, ny indsigt og forslag til handling i udfordrende situationer.

Sammenhængende børneliv

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø med fokus på overgange fra hjem til vuggestue og fra vuggestue til børnehave?

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Vi arbejder med at skabe sammenhænge fra børnene starter i vuggestue og har fokus på overgange fra hjem til vuggestue, vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole.

Alle forældre og børn bliver inviteret til opstartssamtale i Fuglekilden, uanset om de kommer fra hjemmet, dagplejen eller fra vores vuggestue.

De ældste dagplejebørn kommer på besøg i Fuglekilden en gang om måneden. Der bliver sendt "overgangspapirer" fra dagplejen til børnehaven. Hvis der er noget specielt, vedr. et barns udvikling, inviteres forældre, kontaktpædagog, dagplejer og dagplejepædagog til overgangsmøde, så vi imødekommer barnets start bedst muligt.

Overgangen fra vuggestuen til børnehaven bliver tilrettelagt individuelt i forhold til barnets behov. I nogle tilfælde kan der være brug for, at en lille gruppe vuggestuebørn, samt en medarbejder, går på besøg i børnehaven i perioden op til børnehavestart. I andre tilfælde kan det være godt, hvis barnet får lov at komme på besøg "alene" i børnehaven i perioden op til børnehavestart.

Vi tilrettelægger forskellige former for fællesskaber afhængigt af børnenes alder og ressourcer, hvor vi bl.a. øver at vente på tur, sidde stille, skiftes til at vælge og at samarbejde. Børnene øver sig i at fastholde deres opmærksomhed i et kort tidsrum og have fælles opmærksomhed.

Børnene øver sig desuden i selv at kunne være i fokus og være deltagende i samling, hvilket er en vigtig del af børns dannelse og viden om, hvordan man begår sig i det store fællesskab.

Vi arbejder med at styrke børnenes selvstændighed og selvhjulpethed og inddrager her forældrene, så der også øves hjemme.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi det pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Samarbejdet mellem førskolegruppen og 0.kl. starter året før skolestart og intensiveres de sidste måneder før sommerferien. Der udarbejdes overgangsskemaer, som videreformidles til indskolingsteamet.

0.kl.'s lærer og førskolegruppens medarbejdere planlægger et fælles forløb, som fortsætter i skolen, så der er noget velkendt og trygt at starte op på.

En vigtig del af det pædagogiske indskolingsarbejde, er arbejdet med og udvikling af sociale relationer og dannelsesprocesser.

Førskolegruppen kommer ugentligt på skolen og deltager både i 0.kl. og i SFO. Krav og forventninger øges gradvis, og man skal bl.a. øve sig i at være i den samme, ikke selvvalgte aktivitet, i længere tid.

Der inviteres til forældremøde på skolen, så forældrene har mulighed for at forberede sig på deres barns overgang.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

For at styrke læringsmiljøet, opsøger vi fællesskaber med lokale aktører. Det er bl.a.:

- Verningspejderne, som inviterer vores ældste børn, til spejderoplevelser på skolen.
- Julearrangement i kirken, hvor der bliver pyntet juletræ med børnenes juleklip.
- Boldklubben, hvor vi bruger banerne til leg, og vi laver en heks til Skt. Hans.
- At vi tager på ture i lokalområdet på ladcyklen og får naturskønne oplevelser med lokalområdets dyr og mennesker.
- At vi deltager i bibliotekernes arrangementer.
- At vi tager hjem til de ældste børns fødselsdage.
- At vi inviterer forældrene til arbejdsdage og andre sociale arrangementer i Fuglekilden.
- At vi får forældre til at vise, hvad de laver på job f.eks. brandmand, hundefører, ambulancefører.
- Vi får besøg af de ældste børn fra dagplejen.
- Vi ser skolekomedie og bruger skolens mange forskellige lokaler.
- Vi er på besøg ved den lokale landmand og får indsigt i øko køernes liv og ser store maskiner.
- Vi bruger vådområdet i nærmiljøet.
- Vi samler skrald ifm. Naturens dag og hjælper med at holde lokalområdet rent.
- Vi bruger svømmehallen sammen med skolen.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Hvordan medinddrager vi børnenes oplevelser i udviklingen af børnemiljøet?

Børnemiljøet indrettes efter den aktuelle børnegruppe og de enkelte børns behov. Der skabes rum for forskellige typer af lege og aktiviteter ude såvel som inde. Materialerne er tilgængelige for at understøtte udviklingen af børnenes kreativitet og selvstændighed. Alle flader i rummet kan inddrages til aktivitet i leg og formidling samt udstilling af børnenes produkter, som afspejler det aktuelle tema. De voksne er tilgængelige, der hvor børnene leger.

Børn og forældre bliver mødt af nærværende voksne, som hilser på børnene med øjenkontakt, smil og evt. let berøring og som signalerer, at de er klar til at tage over, når forældrene siger farvel.

De voksne bringer en positiv og tryk stemning i rummet, så det er et rart sted at være. Vi bruger musik og lys til at understøtte stemninger.

I alle overgange og skift i hverdagen arbejdes der med genkendelige og trygge strukturer, som er tydelige for børnene og som tager afsæt i hver enkelt familie.

Børnemiljøet vurderes på baggrund af iagttagelser af børnenes adfærd. F.eks. deres brug af rum, materialer og legetøj samt følelsesmæssige udtryk.

[Eksempler på hvordan barnets / børnenes perspektiver har bidraget til udvikling af pædagogisk praksis og/eller læringsmiljøer?](#)

[Eksempler på, hvordan vi konkret arbejder med demokrati i børnehøjde?](#)

Vi har respekt for børnenes egen leg. Vi vægter at børnene får tid og mulighed for fordybelse og selvbestemmelse.

Vi hjælper og opfordrer børnene til at argumentere for deres synspunkter og holdninger. Vi viser børnene, at det er ok at være uenige, og at det ene kan være lige så rigtigt som det andet.

Vi gør meget ud af hverdagsforhandlinger. Det kan være noget om, hvad tøj vi skal have på, hvilken sang vi skal synge til samling, eller hvilken vej vi skal gå, når vi er på tur. Vi opfordrer børnene til at deltage og være nysgerrige i forbindelse med dialogisk læsning. Den nonverbale kommunikation tilgodeses, hvor vi bl.a. arbejder med piktogrammer, ventepletter og babytegn.

De seks læreplanstemaer

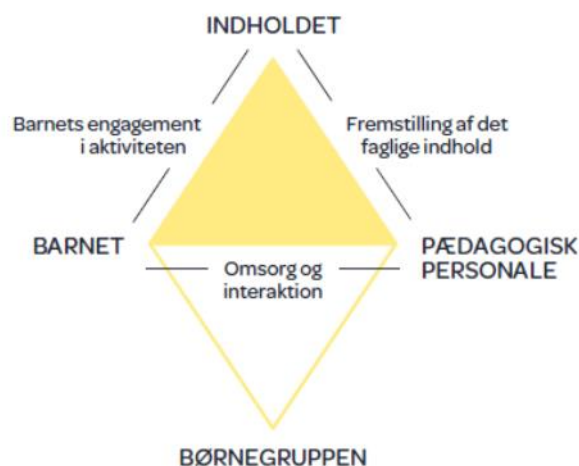
”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

I dagtilbud i Assens Kommune tilbydes børnene dynamiske læringsmiljøer gennem hele dagen. Den didaktiske firkant er en model, som kan anvendes for at synliggøre sammenhængen mellem barnets / børnenes tilegnelse af nye kompetencer i samspil med andre både børn og voksne. Barnets tilknytning og trivsel danner grundlaget for, at barnet oplever og lærer nye færdigheder og kompetencer.

Den didaktiske firkant

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer*

I dagligdagen hjælper vi det enkelte barn med at sætte ord på egne og andres handlinger, ønsker og følelser. Det kommer f.eks. til udtryk under samling, hvor barnet får mulighed for at øve sig i at tale højt, være i fokus, lytte til andre og træffe valg f.eks. ved at bestemme en sang, der skal synges. Dette medvirker til, at barnet opnår følelsen af at blive set, hørt og respekteret, indgå i en demokratisk proces, samt mærke sig selv som individ og en del af et større fællesskab.

Vi arbejder på tværs af alder, køn, samt social og kulturel baggrund for at understøtte, at alle børn kan udforske og opleve sig selv og hinanden på nye måder.

I løbet af en dag vil børnene møde udfordringer så som at vente på tur, være selvhjulpne med tøj, konflikter og lignende. De voksne motiverer, guider og støtter barnet, og på en anerkendende måde viser vi, at vi har troen på, at barnet kan mestre det. Med den voksnes positive forventning, den faste struktur, daglige rutiner og tro på barnets evner, oplever barnet succes ved selv at kunne klare udfordringen.

Vi prioriterer at skabe mindre grupper i løbet af dagen, hvor der er plads til, at det enkelte barn ses og høres. Vi øver selvkontrol og behovsudsættelse i mange situationer i hverdagen.

Vi taler med forældrene om barnets trivsel og alsidige personlige udvikling i hverdagen, og bringer de øvrige læreplanstemaer i spil i læringsmiljøet, for at understøtte barnet i Fuglekilden såvel som i hjemmet.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og være med til at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

At have en god ven og være en del af et fællesskab medvirker til at skabe trivsel for barnet. Vi hjælper barnet med at udvikle positive strategier til både at indgå i socialt samspil og i konflikthåndtering. Vi støtter barnet i at udtrykke sig med både sprog og kropssprog samt at kunne sige fra, når egne grænser er nået. Vi taler også med børnene om forskellighed – herunder, at vi tænker og handler forskelligt. Vi har både fokus på de sociale fællesskaber i voksenstyrede aktiviteter, i større og mindre grupper, samt i den frie leg.

De voksne er rollemodeller i det pædagogiske læringsmiljø, hvor børnene kan spejle sig i hinanden og i det, de ser i dagligdagen. Herigennem lærer vi børnene at have tolerance og forståelse over for hinanden – også selvom der opstår en forskellighed. Vi italesætter over for børnene, hvad andre børn har som styrke og bruger dette i den demokratiske dannelse f.eks. ved at italesætte barnets hjælpsomhed, når det venter på tur, siger goddag osv.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

De voksne er tydelige sproglige rollemodeller, som skaber sammenhæng mellem den verbale og nonverbale kommunikation. I kommunikationen prioriteres det, at børn og voksne kan have øjenkontakt og se hinandens mimik, da det fremmer dialogen. Barnet får tid til at svare og opmuntres til turtagning i dialogen ved, at den voksne bygger ovenpå og udvider barnets kommunikation. Dette foregår i de daglige rutiner såvel som i det tematiske sprogarbejde. I det fysiske læringsrum præsenteres børnene for skriftsprog og understøttende illustrationer. Kommunikation og sprog er grundlæggende for at kunne indgå i fællesskaber med andre. Derfor arbejdes der med læreplanstemaet hele dagen i tæt samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Der laves aktiviteter, der understøtter barnet i at være aktivt deltagende og få erfaringer i at bruge sine sproglige kompetencer. Her er det vigtigt, at barnet øver sig i at lytte og bruge egen stemme. Dette sker i hverdagens lege og dialoger samt i tilrettelagte aktiviteter så- som dialogisk læsning, sang og sanglege, rim og remser. Desuden er det vigtigt, at barnet øver sig i at sætte ord på egne tanker og oplevelser, så barnets eget perspektiv kommer til udtryk. Børnene gives mulighed for at kommunikere på forskellige måder ved hjælp af babytegn, piktogrammer o.l. Desuden vægtes det højt, at barnet har mulighed for at øve sig både i voksen-barn, barn-barn og i det større børnefællesskab.

Forældrene bliver involveret i barnets sproglige læring gennem daglig dialog, forældresamtaler, nyhedsbreve, hverdags-opslag og konkrete opgaver. I samarbejdet giver vi råd og vejledning til forældre i, hvordan der kan arbejdes med sprog derhjemme. For børn i udsatte positioner iværksættes særlige tiltag i samarbejde med forældre og evt. tale-høre konsulent.

I Assens Kommune er det besluttet, at sprogvurdere alle 3 årige børn, samt de 5 årige børn, som har haft eller har behov for en fokuseret eller særlig indsats – medmindre andet er aftalt med PPR.

- *Hvordan tilrettelægger vi indsatsen om sprogvurderingen?*
- *Hvordan følger vi op på resultaterne pædagogisk?*
- *Hvordan involverer vi forældrene i opfølgningen på barnets resultater?*
- *Hvordan arbejder vi med flersprogede børns udvikling af kommunikation og sprog?*

Barnets kontaktpædagog laver sprogvurdering på barnet første gang, når det er 3,3 år. Resultatet af sprogvurderingen drøftes med forældrene.

Hvis der er brug for en særlig indsats, bliver der, i samarbejde med forældrene, sendt en indstilling til Kompetenceteamet og der bliver iværksat en sprogundersøgelse af tale-høre konsulenten. Herefter vurderes det, hvilken indsats, der skal iværksættes for det enkelte barn. Har barnet brug for en fokuseret sprogindsats, bliver der i nogle tilfælde etableret en sproggruppe, som varetages af vores sproglige vejleder. Barnets sproglige udvikling, registreres i TRAS.

Med sprogvurderingsværktøjet "Hjerne og Hjerte" kan vi løbende lave sprogvurderinger i hele barnets børnehavetid.

De flersprogede børn får særlig sproglig opmærksomhed. Der etableres evt. sproggruppe for disse børn på tværs af sprog og alder.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer*

Vores læringsmiljø inde og ude giver mulighed for, at barnet kan styrke og udfordre sin krop. Uderummet giver barnet stor mulighed for at sanse og bevæge sig. Ved brug af legepladser og naturen omkring os skabes der varierede bevægelsesmuligheder. Vi er opmærksomme på, at vores rum og regler virker inspirerende for barnet – f.eks. kan inde-lege flyttes ud og stue-gangarealer bruges til motorikbaner.

I legen, såvel som i aktiviteter, er der fokus på, at barnet bruger og udforsker sin krop – f.eks. motorikbane, cykelbane, sanser lege, børneyoga, morgengymnastik ol. De voksne er rollemodeller og deltager aktivt i bevægelseslege.

Barnets kropslige læring forgår gennem leg og brug af kroppen. Krop, sanser og bevægelse tænkes derfor ind i alle de aktiviteter og temaer, vi tilbyder børnene. Dagen lang er der rig mulighed for, at alle børn kan bruge og få udfordret deres krop. Hverdagen tilrettelægges, så barnet hele dagen får mange muligheder for at bruge sin krop og gøre sig erfaringer med den – f.eks. når barnet selv kravler op på en stol eller i et træ, og når de selv tager tøj på. Der er plads til alle former for leg – rolige såvel som vilde og udfordrende.

Når aktiviteter planlægges, er der fokus på motorik såvel som sanser, og vi bruger f.eks. inspirationsmaterialet Hoppeline.

Vi er i dialog med forældrene om deres barns motoriske udvikling og giver gode råd og vejledning i, hvordan de og vi kan understøtte udviklingen. Hvis barnet har motoriske udfordringer, kontakter vi, i samarbejde med forældrene, kompetenceteamet, som kan tilbyde særlige tilrettelagte motoriske forløb, f.eks. træning sammen med fysioterapeut/ergoterapeut.

Der skabes sammenhæng til lokalområdet ved brug af f.eks. sportspladsen og af den nærliggende natur/skov.

I Assens Kommune er der som nævnt udarbejdet en ny Sundhedspolitik som understøtter alle borgere – herunder også børns - fysiske og mentale sundhed. Samtidig ses en udvikling af stadig flere overvægtige børn i Assens Kommune. I effektmålene for politikken står:

- *Alle børn er fysisk aktive i institutioner og i fritiden.*
- *Hvordan arbejder vi med børns fysiske og mentale sundhed hos os?*

Hos os har vi, i samarbejde med fællesbestyrelsen, vedtaget en sukkerreduceret kostpolitik. Vi bruger overvejende økologiske råvarer og har "Sølvmærket" i fødevarestyrelsens spisemærke. Vi er i dialog med forældrene om sunde og ernæringsrige madpakker. Sund mad og ernæring er et tilbagevendende tema både sammen med børnene og på forældremøder.

Vi dyrker glæden ved bevægelse f.eks. vha. musik og dans. Vi tilbyder stimulerende sansemotoriske aktiviteter, f.eks. fodbad, modellervoks, mudder ol.

Vi formidler og bakker op om lokalmiljøets fritidstilbud såsom gymnastik, fodbold, spejder osv.

Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundenhed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

Ud over vores eget fantastiske naturområde/legeplads, præsenteres børnene for forskellige lokalområder f.eks. skoven, vådområdet, sportspladsen mm. Vi ser naturen som et fantasisted, hvor man skal bruge sin krop. Der er plads til både udfordrende og sansemotoriske oplevelser. Vi tager

på tur i naturen med det formål "bare" at være. Vi har forskellige projekter i årets løb som f.eks. bondegårdstema, sommerfuglelarver, vind, vand, høst mm.

Vi følger børnenes spor og understøtter deres naturlige nysgerrighed. Vi stiller spørgsmål, som inspirerer til en eksperimenterende tilgang. Vi taler f.eks. om vores æbler fra frugtlunden, om dets kærner i kærnehuset, hvordan det ser ud, og hvad vi bruger det til.

Vi har fælles opmærksomhed på uderummet f.eks. tema om Krible Krable dyr. Vi finder smådyr på legepladsen og undersøger dem i terrarier og med forstørrelsesglas. Vi deltager i affaldsindsamling, og lærer børnene at have respekt for vores omgivelser. Vi er opmærksomme på bæredygtighed og miljøet og forbrug af naturens ressourcer.

For at børnene kan få en begyndende matematisk opmærksomhed, måler og vejer vi ting, sammenligner størrelse og vægt. Vi måler f.eks. gulerødder, ser hvad der kan flyde/synke. Vi tæller, vi taler om stor, lille og om former. Vi finder store blade, små pinde, store sten osv. Vi udfordrer børnene på forskellige niveauer tilpasset børnenes udvikling og kompetencer.

Vi arbejder med eksperimenter og sætter noget i gang, vi ikke kender udfaldet af. F.eks. en blomsts forrådnelsesproces optaget på Stop- Motion (iPad) – eller vi lægger en pralbønne i gips og ser dens kraft, når gipsen revner. Vi undersøger bl.a. sne, hagl, vand, is.

Vi samarbejder med forældrene om at understøtte en naturvidenskabelig dannelse af børnene inden for både natur, udeliv og science.

Naturoplevelser dækker alle læreplanstemaer. Her indgår både den følelsesmæssige, kropslige, sociale, kulturelle, sproglige og kognitive dimension.

I Assens Kommune er vi omgivet af natur, vand og skov. Der er rige muligheder for at inddrage lokalmiljøerne i den pædagogiske praksis. (Sundhedspolitikken)

- *Hvordan anvender vi naturen i vores lokalområde som et pædagogisk læringsmiljø for jeres børnegruppe?*

Vi griber de naturlige situationer i hverdagen. I garderoben taler vi om vejret og hvilket tøj, vi skal have på. Under måltidet taler vi om, hvor mælken kommer fra, da vi måske tidligere har set en ko på vores cykeltur. Børnene får mulighed for at udforske naturen på egen hånd. Vi tager naturen med ind og arbejder med de forskellige materialer, vi har fundet. Vi fanger spindelvæv, som edderkopperne har lavet om natten. Vi gemmer plastikdyr i vand og fryser dem ned og befrier dem igen næste dag. Vi bruger vandets muligheder hele året rundt. Vi maler med kridtvand, vi laver kanaler og leger med sæbebobler mm.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

Vi vægter fællesskabet og samværet, og vi øver os i at være sammen i både små og store fællesskaber. Demokratiet er i fokus, børnene øver sig i at stå frem i gruppen, at lytte til andre og at vente på tur. Til samling taler vi om normer og regler, og hvad der optager børnene. Vi taler f.eks. om, hvem vi bor sammen med, og hvordan vores familieforhold ser ud.

Vi gør noget ud af årets forskellige traditioner: jul, påske, fastelavn ol. F.eks. tager vi til julegudstjeneste og synger julesange/salmer, og vi laver julegaver og påsketing til påske. I hverdagen gør vi brug af f.eks. eventyr som De Tre Bukke Bruse, der fortælles og opføres/leges. Vi har besøg af Hatteteater, vi tager til skolekomedie, fejrer fødselsdage, kører med bus og øver at holde i hånd, når vi går tur. Vi spiser i små grupper, så der er tid til nærvær og dialog. Vi vægter læsning, sang og musik. Bøgerne er i børnehøjde, da bøger er en måde at udtrykke sig på.

Vi vægter stuemiljøet, hvor der er plads til at børnene kan udfolde sig kreativt. Rummene, inde og ude, udsmykkes med børnenes egne kreationer, og vi er opmærksomme på æstetik i indretningen. Børnene arbejder med forskellige materialer, som er tilgængelige.

Vi har fokus på børnesyn, dannelse og børneperspektivet gennem lege- og læringsaktiviteter, der styrker barnets eget udtryk på egne præmisser. Vi understøtter børnenes forståelse af fællesskabet ved at arbejde i små og store grupper, hvor fokus er på forskelligheder og samarbejde.

Vi inddrager forældrene gennem dokumentation og information samt ved at inddrage dem i konkrete opgaver.

Vi inddrager lokalmiljøet ved at benytte forskellige faciliteter og muligheder i området. F.eks. låner vi bøger på biblioteket.

Gennem kultur, æstetik og fællesskab understøttes både barnets alsidige personlige og sociale udvikling. Barnet udvikler krop og sanser gennem kropslige og sansemotoriske aktiviteter og bevægelseslege. Barnets kommunikative og sproglige kompetencer udvikles bl.a. gennem dialog, sang, kreativitet og bevægelse. Ved at have fokus på kultur, æstetik og fællesskab i udelivet, understøttes barnets forståelse af natur, udeliv og science.

Evalueringens kultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.” *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51*

Evalueringens kultur i Assens Kommune

I Assens Kommune skal etableringen af en evalueringens kultur i dagtilbud forstås, som udvikling af en læringskultur. Læringskulturen har til formål at skabe - og arbejde med meningsfuld viden i forhold til at kvalificere den pædagogiske praksis løbende. Det betyder med andre ord, at vi kontinuerligt og systematisk undersøger og udvikler på praksis for at blive klogere på praksis – sammen – for børnenes skyld.

Det er i den pædagogiske praksis gennem voksen-barn tilknytningen og i børnefællesskaberne, at det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse sker. Det er derfor også en bevægelse fra praksisfællesskaber til professionelle læringsfællesskaber, hvor vision, faglig ledelse og samarbejde er nøglebegreber. Der er fokus på både børn og voksnes læreprocesser.

Det at sætte mål, dokumentere i praksis, evaluere og skabe ny og bedre praksis er en pædagogisk metode, som motiverer fagprofessionelle i forhold til at skabe optimale læringsmiljøer for alle børn i dagtilbud.

Der anvendes metoder, som understøtter systematik – og tydelige mål for undersøgelserne og for at evaluere sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring for hvert læreplanstema.

Der arbejdes med en udvidet SMTTE, blomsten, læreplanstræet eller andre metoder – hvert dagtilbud vælger en metode eller flere som de dygtiggør sig i.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer det pædagogiske læringsmiljø?

Hvordan arbejder vi med evalueringskultur vedrørende:

1. *Læreplanstemaerne?*
2. *Børnenes udvikling og læring - og læringsmiljøerne?*
3. *Her og nu - kvalificering af praksis?*
4. *Pædagogisk udviklingsarbejde?*
5. *Andet?*

Vi forholder os kontinuerligt til læreplanstemaerne og det fælles pædagogiske grundlag ved hjælp af Blomsten på stuemøder hver 14. dag.

Blomsten opleves som overskuelig og praksisnær i forhold til planlægning, evaluering og pædagogiske praksis.

Fuglekildens evalueringskultur er også baseret på: Pædagogisk lørdag, personalemøder/stuemøder, årshjul, MUS samtaler, indkøb af ny aktuel litteratur, kurser og efteruddannelse, diverse evalueringssskabeloner som TRAS, TRASMO, SMTTE, vækstmodellen, Hjerne og Hjerte, digitale medier mm.

Vi benytter os til tider af "Aktionslæring" i forbindelse med evaluering af f.eks. praksisfortællinger.

Det pædagogiske udviklingsarbejde består bl.a. i at få implementeret en systematiseret evalueringskultur, som indebærer mere dybdegående undersøgelser, som kan bidrage til udvikling af egen læring og til udvikling af læringsfællesskaber på tværs af hele Fuglekilden.

I forløbet med implementering af Styrket pædagogisk læreplan, har vi bl.a. gennemgået model for "Evaluerende pædagogisk praksis", som er et godt redskab til at lave en kvalificeret evaluering af børnenes læring og udvikling med afsæt i de forskellige læringsmiljøer.

I projekt "Fremtidens dagtilbud" har vi arbejdet meget med "læringsområder" og "læringsmål" for barnet og børnegruppen, som stadigvæk er med til at kvalificere arbejdet med børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Dokumentation og evalueringspraksis

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Den styrkede læreplan, rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan vi kort beskrive vores arbejde med at etablere en evalueringskultur, som en del af det daglige pædagogiske arbejde. Vi kan fx beskrive, hvordan vi arbejder systematisk med evaluering, om vi arbejder med særlige metoder, om vi arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora vi drøfter og reflekterer over vores pædagogiske praksis mv.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Inddragelse af forældrebestyrelsen?

Her kan vi kort beskrive:

- *hvordan forældrebestyrelsen inddrages i udarbejdelsen, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan?*
- *hvordan forældrebestyrelsen inddrages i arbejdet med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til skole*

Fællesbestyrelsen har endnu ikke været inddraget i udarbejdelsen af Den styrkede pædagogiske læreplan. Det er hensigten at inddrage dem, når vi får mere "normale tilstande" efter Corona.

På fællesbestyrelsesmøder i januar - februar 2021 vil Fuglekildens styrkede pædagogiske læreplan blive gennemgået og drøftet med fællesbestyrelsen. Frem til sommerferien 2021 vil vi lave et forløb, hvor fællesbestyrelsen bliver inddraget i arbejdet med læreplanen.

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på [Danmarks Læringsportal EMU](#)